

УДК 621.391

Г.В. Певцов, С.В. Залкін, С.О. Сідченко, К.І. Хударковський, А.О. Феклістов, А.В. Антонов

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків

ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ОЗНАК ПРОВЕДЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В АВТОНОМНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРИМ

Розглядаються результати аналізу основних особливостей проведення інформаційно-психологічної операції Російської Федерації в Автономній Республіці Крим, які отримані за даними відкритих інформаційних джерел.

Ключові слова: інформаційно-психологічна операція, інформаційний вплив, інформаційна боротьба.

Вступ

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасні інформаційні війни за допомогою новітніх технологій відіграють важливу роль у світі. На даний час інформаційний вплив, розглядається розвиненими країнами як найбільш ефективний засіб забезпечення своїх національних інтересів. Україна у сучасних умовах є одночасно об'єктом і суб'єктом інформаційного впливу, який обумовлений її геополітичним положенням і наявністю політичних, економічних та інших інтересів щодо нашої держави з боку розвинених країн та сусідніх держав [1 - 14].

На жаль, події, які відбулися в Автономній Республіці (АР) Крим показали, що Україна стала об'єктом організованої інформаційно-психологічної операції (ІПО) з боку Російської Федерації (РФ).

Питання щодо виявлення особливостей здійсненого інформаційно-психологічного впливу є актуальною та потрібною для суспільства задачею. Недооцінка можливостей інформаційної зброї під час загострення військово-політичного конфлікту може мати критичний характер.

Мета статті – визначення основних особливостей ІПО РФ, яка була проведена в АР Крим, за даними відкритих інформаційних джерел.

Викладення матеріалів досліджень

Останні події в АР Крим показали, що слова видатного китайського полководця та теоретика Сунь Цзи стосовно того, що "найкраща політика зводиться до захоплення держави цілісною, зруйнувати її значно легше. Взяти в полон армію противника краще, ніж її знищити. Одержати сотню перемог у сотні боїв – це ще не межа мистецтва. Скорити противника без бою – от вінець мистецтва", є актуальними і на даний час.

Інформаційно-психологічна операція РФ в АР Крим будувалася відповідно до модифікованої системної моделі впливу, що була розроблена в США – моделлю п'яти кілець (рис. 1). В центрі цієї моделі (перший шар) є воєнно-політичне керівництво, на-

ціональні лідери, що становлять критично важливу складову в системі національної безпеки. Другий шар – це система життєзабезпечення (фабрики, електростанції, нафтозаводи, банки), що під час війни є життєво важливими для забезпечення функціонування воєнно-економічного комплексу. Державна інфраструктура (автомобільні шосе, залізниці, енергетичні лінії) становить третій шар. Четвертий шар – це соціум, п'ятий шар – збройні сили.

Рис. 1. Модель всебічного впливу, що була розроблена в США

Модель реалізується за схемою «війна зсередини назовні». Однак, американська схема добре спрацьовує в зонах конфлікту, в яких збройні сили розглядаються місцевим населенням як зовнішній агресор.

На відміну від цієї моделі РФ тривалий час мала на території АР Крим підтримку місцевого населення та значні військові формування Чорноморського флоту, які ніколи не сприймалися у якості ворога (рис. 2).

РФ здійснила тривалий попередній вплив на населення АР Крим, щодо сприймання військовослужбовців РФ як захисників населення та виправлення історичної помилки знаходження Криму у складі України.

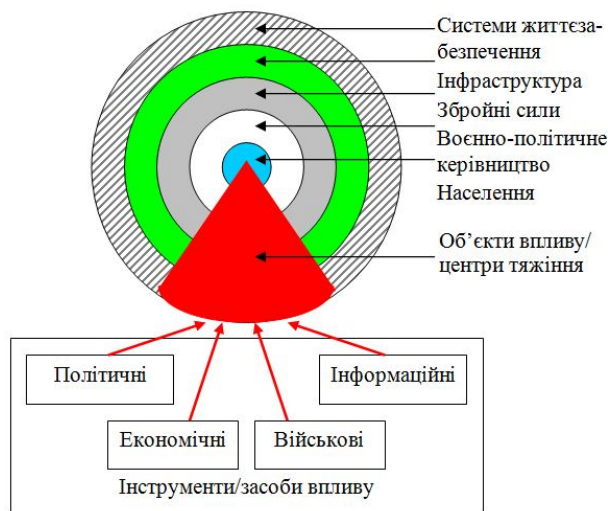

Рис. 2. Модель всебічного впливу, що була використана РФ

Потім був проведений вплив на керівництво АР Крим (переформування уряду, зміна політичного вектору верховною радою, блокування будівель верховної ради та уряду АР Крим) та місті Севастополь (міським головою був обраний громадянин РФ, створена народна рада, яка відсторонила голову Севастопольської міської державної адміністрації та почала формування загонів самооборони). Після цього почав здійснюватися масований інформаційний вплив на особовий склад Збройних Сил (ЗС) України.

Були взяті під контроль основні об'єкти транспортної інфраструктури (аеропорт, блок пошти на важливих дорогах до міста Севастополь та на кордоні з материковою частиною України).

Аналіз відкритих інформаційних джерел показав, що мали місце наступні основні особливості щодо проведення ІПСО РФ в АР Крим.

1. Блокування та захоплення військових об'єктів, яке проводилось, в основному, без жодного пострілу. При цьому за допомогою військової техніки блокувалися основні та запасні виїзди з військових частин, а також їх оточення по периметру озброєними особами. Для блокування залучалися жінки та діти, які знаходились в першій лінії захоплення, за якими йшли озброєні особи.

2. Широке застосування агентів впливу (зокрема агентурної мережі в середовищі збройних сил), серед місцевого населення, так званих "гастролерів", "козаків", "самооборони", "туристів", що здійснювали безпосередній вплив та психологічне вимотування через погрози їх родинам та обіцянки соціальних та матеріальних благ.

Ці агенти здійснювали психологічний тиск на військовослужбовців ЗС України, намагаючись схилити особовий склад до зради військової присяги. Деякі групи цих агентів під виглядом перевірки паспортів перед референдумом знищували паспорти громадян України, що були прихильниками єдності України.

3. Залучення депутатів Державної думи РФ до формування громадської думки. Так, у випадку переходу на бік РФ військовослужбовцям ЗС України обіцяли гарантоване підвищення грошового забезпечення, забезпечення житлом та іншими соціальними пільгами.

4. Контрінформаційна боротьба, яка характеризувалась виключенням з контрольованого простору опозиційних та «незгодних» засобів масової інформації (ЗМІ), зокрема сегментація соціальних мереж за географічною ознакою, виключення з інформаційного простору на підконтрольних територіях (зокрема в АР Крим) загальнодержавних українських теле та радіоканалів, взяття під контроль регіональних (місцевих) ЗМІ.

Озброєними особами була захоплена Державна телекомпанія "Крим", теле-радіокомпанія Міністерства оборони України "Бріз" в місті Севастополь. З 6 березня 2014 року почалося віщання російського Державного каналу на ефірних частотах кримської телерадіокомпанії.

За допомогою підконтрольних ЗМІ, теле- та радіоканалів здійснювалась дезінформація, нагнітання обстановки, викривлення загроз, створення необхідних очікувань та виправдання агресії, деморалізація та дезорієнтація патріотично налаштованих кіл українського суспільства, маніпулювання історичними фактами для обґрунтування територіальної приналежності АР Криму та міста Севастополя до РФ.

5. Застосування ресурсів Інтернет для проведення пропаганди в соціальних мережах. На жаль на даний час Інтернет є одним з найбільш доступних і в той же час уразливих джерел інформації для будь-кого у будь-якій точці планети та в будь-який час. Зафіксовані чисельні та системні спроби провокаційних повідомлень, спрямованих на дестабілізацію обстановки.

6. Захоплення командирів військових частин і підрозділів та здійснення психологічного тиску на них використовувалась з метою порушення системи військового управління, подавлення психологічної волі командирів та особового складу підпорядкованих частин та підрозділів.

Поряд з явними прикладами зради військової присяги (контр-адмірал Березовський) малі місцеві факти дезінформування та введення в оману особового складу військових частин щодо переходу їх командирів на бік РФ. Наприклад, вже на другий день вторгнення на територію АР Крим російські ЗМІ повідомили про масовий перехід військових частин ЗС України на бік самопроголошеного уряду Криму. Але насправді реальність значно відрізнялась від телевізійної картинки.

На даний час тактика "впливаючої" або "карнавальної" війни, що була застосована РФ в АР Крим може бути розповсюджена на східні та південні регіони України.

Зафіксовані наступні прояви ІПСО у східних та південних регіонах України:

заякування населення бандерівцями та представниками "Правого сектору", вступом України до НАТО та розташуванням її військових баз на території України;

проведення проросійських мітингів за федералізацію України, приєднання України до складу РФ та на підтримку колишнього Президента України В.Ф. Януковича;

залучення до цивільного протистояння місцевого населення та громадян РФ, дії яких мають агресивно-провокаційний характер;

зривання державного прапора України, захоплення приміщень обласних державних адміністрацій та встановлення прапорів РФ на будівлях органів державної влади;

концентрація військових частин РФ на кордонах з Україною;

загострення криміногенної обстановки, провокування конфліктів із застосуванням зброї.

Слід зазначити, що на відміну від АР Крим у східних та південних регіонах:

відсутні військові бази РФ, військовослужбовці РФ та члени їх родин, які виступають практично у якості агентів впливу;

переважна більшість населення має культурну ідентифікацію себе як громадян України, тобто відсутність явних ознак масового прояву російського шовінізму;

високий рівень освіченості громадян, наявність значної кількості вищих навчальних закладів (в тому числі і військових), наукових установ та культурно-просвітницьких закладів, що дозволяє їм критично оцінювати різноманітну інформацію.

Таким чином, на східних та південних територіях України слід очікувати інших на відміну від АР Крим форм і проявів негативного інформаційного впливу на військовослужбовців та членів їх родин.

Висновки

Визначені основні особливості проведеної ПІСО РФ в АР Крим за даними відкритих інформаційних джерел, і перш за все, повідомлень в мережі Інтернет. Наведені відмінності моделі всебічного впливу, яка були використана РФ на відміну від відповідної американської моделі.

ОСНОВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРИЗНАКОВ ПРОВЕДЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ОПЕРАЦИИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ В АВТОНОМНОЙ РЕСПУБЛИКЕ КРЫМ

Г.В. Певцов, С.В. Залкин, С.А. Сидченко, К.И. Хударковский, А.А. Феклистов, А.В. Антонов

Рассматриваются основные особенности проведения информационно-психологической операции Российской Федерации в Автономной Республике Крым по данным, которые получены из открытых информационных источников.

Ключевые слова: информационно-психологическая операция, информационное влияние, информационная борьба.

THE MAIN FEATURES SIGNS OF INFORMATION AND PSYCHOLOGICAL OPERATION OF RUSSIA FEDERATION IN CRIMEA

G.V. Pevtsov, S.V. Zalkin, S.A. Sidchenko, K.I. Khudarkovskiy, A.O. Feklistov, A.V. Antonov

The article considers the main features of information and psychological operation that was conducted in Crimea by Russia Federation. All results based on the analysis of open information resources.

Keywords: information and psychological operation, information influence, information war.

Список літератури

1. *Основи стратегії національної безпеки та оборони держави: підр. / В.Г.Радецький, О.П.Дузь-Крятченко, В.М.Воробйов та інші. – К.: НУОУ, 2009. – 596 с.*
2. *Інформаційна безпека держави у контексті протидії інформаційним війнам. Навч. пос. / В.Б. Толубко та інші. – К.: НАОУ, 2003. – 340 с.*
3. *Толубко В.Б. Інформаційна боротьба (концептуальні, теоретичні, технологічні аспекти): Монографія / В.Б. Толубко. – К.: НАОУ, 2003. – 315 с.*
4. *Певцов Г.В. Забезпечення інформаційної безпеки регіону: проблема, концепція та шляхи її реалізації / Г.В. Певцов, О.М. Черкасов. – Х.: ХарПІ НАДУ "Магістр", 2008. – 138 с.*
5. *Інформаційна безпека у воєнній сфері: проблеми, методологія, система забезпечення: [монографія] / Г.В. Певцов, С.В. Залкін, С.О. Сідченко, К.І. Хударковський. – Х.: Цифрова друкарня № 1, 2013. – 272 с.*
6. *Руснак І.С. Розвиток форм і способів ведення інформаційної боротьби на сучасному етапі / І.С. Руснак, В.М. Телелім // Наука і оборона. – 2000. – № 2. – С. 18-23.*
7. *Замаруєва І.В. Державне та військове управління як об'єкт інформаційної боротьби / І.В. Замаруєва, С.В. Ленков, А.О. Рось // Наука і оборона. – 2007. – № 3. – С. 28-34.*
8. *Толубко В.Б., Рось А.О. Складові інформаційної боротьби // Наука і оборона. – 2002. – № 2. – С. 23-28.*
9. *Толубко В.Б. Концептуальні основи інформаційної безпеки України / В.Б. Толубко, С.Я. Жук, В.О. Косевцов // Наука і оборона. – 2004. – № 2. – С. 19-25.*
10. *Жук С.Я. Тенденції та перспективи розвитку інформаційної боротьби й інформаційної зброї / С.Я. Жук, В.О. Чмельов, Т.М. Дзюба // Наука і оборона. – 2006. – № 2. – С. 35-41.*
11. *Фомін В.О. Інформаційна боротьба в підготовці воєнного конфлікту та запобіганні йому і стримуванні / В.О. Фомін, С.Я. Жук // Наука і оборона. – 2004. – № 4. – С. 12-17.*
12. *Доктрина інформаційної безпеки України. Затверджена Указом Президента України від 8 липня 2009 року № 514/2009.11.*
13. *Залкін С.В. Методичний підхід до виявлення ознак проведення спеціальної інформаційної операції / Г.В. Певцов, С.В. Залкін, С.О. Сідченко, К.І. Хударковський // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. – Х.: ХУПС, 2012. – Вип. 2(31). – С. 85-88.*
14. *Певцов Г.В. Концептуальні підходи щодо забезпечення інформаційної безпеки у воєнній сфері / Г.В. Певцов, С.В. Залкін, А.О. Феклистов // Системи обробки інформації. – 2011. – Вип. 2 (92). – С. 57-59.*

Надійшла до редколегії 14.02.2014

Рецензент: д-р техн. наук проф. О.М. Сотников, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.